

Araştırma Makalesi
Research Article

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2020 Cilt-Sayı: 13(3) ss: 559-576
Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2020 Vol-Issue: 13(3) pp: 559-576
<http://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuiibf/>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.702681

Geliş Tarihi / Received: 14.03.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 30.05.2020

BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİNİN ŞİRKETLERİN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: BORSA İSTANBUL'DA BİR UYGULAMA*

Bilal KESEN¹
Mehmet Nuri SALUR²

Öz

Bağımsız denetim, firmaların hazırlanmış olduğu finansal tabloların firma dışı üçüncü kişiler tarafından denetlenmesi ve elde edilen sonuçların raporlanmasıdır. Bağımsız denetimin daha kaliteli olduğu piyasalarda sağlanacak güven ortamı, beraberinde yatırımcılar, kreditorler ve potansiyel ortaklar gibi farklı finansal tablo kullanıcılarının daha sağlıklı kararlar vererek sağlam adımlar atmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansı üzerinde etkili olup olmadığını araştırmaktır. Araştırma kapsamında, BİST imalat sektöründe işlem gören 148 firmanın 2013-2018 yılları arası finansal tabloları incelenmiştir. Denetim kalitesini ölçmek için bağımsız değişken olarak denetim firmasının dört büyük denetim firmalarından biri olup olmadığı ve denetim görüşü değişkenleri kullanılmıştır. Finansal performans ölçütleri için ise bağımlı değişkenler olarak Aktif Karlılık Oranı (ROA), Özsermaye Karlılığı Oranı (ROE) ve TobinQ oranları kullanılmıştır. Elde edilen veriler çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemi ile EViews ve SPSS programları yardımıyla incelenmiştir. Yapılan analizler sonrasında, denetim kalitesinin ROA, ROE ve TobinQ değişkenlerini farklı oranlarda etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Bağımsız Denetim Kalitesi, Finansal Performans, ROA, ROE, TobinQ.

Jel Sınıflandırılması : M40, M41, M42

* Bu çalışma "Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerde Denetim Kalitesinin Şirketlerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama" başlıklı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

¹ Bilim Uzmanı, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, bilalkesen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9862-684X

² Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü, nsalur@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1089-1372

THE EFFECT OF THE QUALITY OF AUDIT ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF COMPANIES: AN APPLICATION IN BORSA ISTANBUL

Abstract

The independent audit is the process of auditing the financial statements of the companies by third parties outside the firm and of reporting the results obtained. The confidence environment to be provided in the markets where the independent audit is of higher quality, will enable the users of different financial statements such as investors, creditors and potential partners to take sound steps by making healthier decisions.

The purpose of this study is to analyze whether the independent audit quality has an effect on the financial performance of the firms. The financial tables between the years 2013-2018 of 148 firms traded in the BIST manufacturing sector were examined within the scope of the research. Whether the audit firm is one of the four major audit firms and the audit opinion variables were used as independent variables to measure the quality of the audit. The Return on Equity (ROE), the Return on Assets (ROA), and TobinQ ratios were used as dependent variables for financial performance measures. The data were analyzed by means of multiple linear regression analysis with EViews and SPSS programs. According to analyses, it was concluded that the quality of the audit affects the ROA, ROE and TOBIN Q variables in different rates.

Keywords : Quality of Audit, Financial Performance, ROA, ROE, TobinQ.

Jel Classification : M40, M41, M42

GİRİŞ

Finansal tabloların denetimi; şirketler tarafından hazırlanan finansal tabloların hata ve yanlış beyandan arındırılmış olmasını, kullanıcıya güven veren nitelikte ve kalitede doğru bilgiler sunmasını, bunun yanında bu tabloların şirket ortaklarının çıkarlarını korumasını ve potansiyel yatırımcılara da yön veren nitelikte olmasını sağlayan süreçtir. Finansal tabloların finansal bilgi kullanıcılarının güvenilir bilgi ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmasının yanında bu tabloların denetimini yapan denetim firmalarının da güvenilir olması beklenmektedir. Zira yakın tarihte Enron ve World Com gibi şirketlerde yaşanan ve Arthur Andersen denetim firmasının da adının karıştığı finansal skandallar, finansal tablo kullanıcılarının güvenini büyük ölçüde sarsmıştır. Bu durum finansal raporlama kalitesinin ve bağımsız denetim şirketlerinin kalitesinin, şirketler açısından kritik öneme sahip olduğunu bir kez daha güçlü bir şekilde ortaya koymuştur.

Çalışmamızda, finansal tabloların aynı zamanda güvenilir denetim firmaları tarafından denetlenmesinin ve denetim faaliyetinin kaliteli olabilmesi durumunda finansal performansa nasıl bir etki bıraktığını araştırmak ve bu sayede literatüre katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmamızda, bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansı üzerinde etkili olup olmadığı, BİST imalat sektöründe işlem gören firmalar üzerinde incelenmiştir.

Çalışmamızda, bağımsız denetime tabi olan işletmelerde denetim kalitesinin işletmelerin finansal performansı üzerine etkisi ile ilgili literatür taraması yapılarak yerli ve yabancı farklı çalışmalar incelenmiştir. Yabancı literatürde çalışmamıza benzer çalışmalar yer almakla birlikte bu çalışmaların daha ziyade bağımsız denetim ve finansal performans konularını ayrı ayrı ele alan çalışmalar olduğu görülmüştür. Yerli literatürde ise bu alanda yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu bakımdan, araştırmamızın yerli literatüre önemli bir katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

I.LİTERATÜR

Literatürde denetim kalitesi hakkında birçok tanım yapılmakla birlikte bu tanımların genelinin muhasebe sisteminde yapılan hata ve hilelerin tespit edilebilmesi ve uygulanabilir denetim standartlarına uyum sağlaması ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Denetim kalitesi ile ilgili literatürde yapılan bazı tanımlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Denetim Kalitesi ile İlgili Bazı Tanımlar

Kaynak	Tanım
DeAngelo (1981)	Muhasebe sistemindeki bir hata veya hilenin ortaya çıkarılarak kamuya açıklanması olasılığı olarak tanımlamıştır.
Palmrose (1988)	Denetim kalitesini güvence düzeyi ile ilişkilendirerek ve bu güvence düzeyinin işletmelerin finansal tablolarının önemli derecede hatalı ve hileli işlemler içermemesi olarak tanımlamıştır.
Titman ve Trueman (1986)	Denetim kalitesinden ziyade denetçi kalitesinde bahsederek, denetçilerin işletme dışı kullanıcılara sağladığı bilgilerin güvenilirliği olarak denetçinin yetkinliği ile ilişkilendirmiştir.
Davidson ve Neu (1993)	Finansal tabloların içerdiği önemli hata ve hilelerin tespit edilmesi ve düzeltilmesine bağlayarak tanımlamışlardır.
Lam ve Chang (1994)	Sektörel bazda firma durumuna ve işleve göre farklı tanımlamalar yapılması gerektiğini savunmuşlardır.
Knechel (2007)	Denetçinin işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarına sağlamış oldukları güvence olarak tanımlamışlardır.
Altıntaş (2007)	Denetim kalitesinin, denetimin Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları, Meslek Ahlak Kuralları, Kalite Kontrol Standartları ve yasalara ne kadar uyulduğu dikkate alınarak yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Literatürde denetim kalitesi ile yapılan tanımlardan yola çıkarak denetim kalitesini, mesleki yetkinliğe sahip bir denetçinin denetim işlevini uygulamadaki yasalara ve ilkelere göre etik şekilde yerine getirmesi ve elde etmiş olduğu bulguları bağımsız bir şekilde ilgililere ulaştırması olarak tanımlayabiliriz.

Literatür kapsamında denetim kalitesi ile finansal performans ilişkisine değinilen çok farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde, yapılan değerlendirmelerde, firmaların finansal performansı ile bağımsız denetim kalitesi olgularının birbirlerinden ayrı şekilde incelendikleri belirlenmiştir.

Woodland ve Reynolds (2003), yapmış oldukları çalışmada şirketlerin finansal tabloları ile bağımsız denetim kalitesi değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Denetim kalitesi olarak denetimin ücreti, denetçi büyüklüğü, denetçi görev süresi ve denetçinin uzmanlığı değişkenlerinin belirlendiği çalışmada, finansal performans ölçütleri arasındaki ilişkiyi regresyon analizi yardımı ile incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda denetim ücretlerinin finansal tablolar analizi üzerine önemli derecede pozitif etkileri saptanırken, diğer değişkenler üzerinde herhangi bir olumlu etkinin olduğundan bahsedilmemiştir.

Zureigat (2011), Ürdün'de yapmış olduğu çalışmada Amman Borsası (ASE)'na kayıtlı 198 şirketin finansal tablolarını inceleyerek denetim kalitesinin firmaların finansal yapısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmasında lojistik regresyon analizini kullanan zureigat, bağımsız denetim kalitesi ile Amman borsasında faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası firmaların finansal yapıları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmiştir.

Chan, Farrell, Healy ve Lee (2011), yapmış oldukları çalışmada firmaların mali tasarruf sağlamak için denetçi değişikliğine gitmelerinin firma performansı üzerindeki etkisini

incelemişlerdir. Araştırmada hisse senedi değişkeni ve kazanç performansı olmak üzere iki finansal performans değişkeni dikkate alınmıştır. Denetçi değişiklikleri değişkeni ise “Big 4” olarak adlandırılan dört büyük denetim firmasının (Deloitte & Touch, Ernst & Young, KPMG ve PwC) hem kendi aralarındaki ilişkiden hem de bu kapsama girmeyen denetim firmaları ile arasındaki ilişkiden yararlanarak üç farklı değişken ile oluşturulmuştur. Çalışmayı 51 firmanın 500 günlük verilerini kullanarak yapan yazarlar, araştırma sonucunda denetçi değişimlerinden sonra özellikle denetimin, “Big 4” haricindeki firmalar tarafından yapıp daha sonra “Big 4” tarafından yapılmaya başlanan firmalarda kazanç performanslarının ve aktif karlılıklarının arttığını saptamışlardır.

Fooladi ve Shukor (2012), 2009 yılında Malezya Borsasında işlem gören dört yüz firma üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında ROA ve TobinQ verilerinin yanında yönetim kurulunu da finansal performans değişkeninin ölçütlerinden biri kabul ederek denetim kalitesi ile şirketlerin performansı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çoklu doğrusal regresyon yöntemini kullanarak gerçekleştirdikleri analiz sonucunda, firma finansal performansı ile denetim kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin varolduğu tespit edilmiştir.

Bouaziz (2012), çalışmasında Tunus Menkul Kıymetler Borsasında kayıtlı 26 şirketin 2007-2010 yılları arasındaki verilerini kullanarak denetim komitesinin finansal performansa etkisini ölçmüştür. Araştırmada denetim kalitesi değişkeninin ölçütleri olarak; denetim komitesinin büyüklüğü, komitede yer alan üyelerin bilgi ve deneyimi, toplantı sıklığı ve denetim komitesinin bağımsızlığı (komitede yer alan bağımsız yöneticilerin oranı) verileri elde edilerek ölçülmüştür. Bağımlı değişken olarak belirlenen finansal performans ise ROA ve ROE oranları ile ölçülmüştür. Araştırma sonucu elde edilen veriler çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre denetim komitesi üzerine belirlenen bağımsız değişkenlerin finansal performans üzerine olumlu ve pozitif etkilerde bulunduğu saptanmıştır.

Moutinho, Cerqueira ve Brandao (2012), Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de faaliyet gösteren ve 2000-2008 yıllarını kapsayan dönemlerde 2881 halka açık firmanın verilerini kullanarak, firmaların finansal performansları üzerinde denetim ücretlerinin ne gibi etkisi olduğunu araştırmışlardır. Araştırmada bağımsız değişken olarak denetim ücretleri kullanılırken, bağımlı değişken olarak kullanılan finansal performans verileri için ise ROA, ROE, TobinQ ve Kazanç Gücü (Faiz ve Vergi Öncesi Kazanç) değişkenleri kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler sabit veri analizi (Panelveri) yöntemiyle analize tabi tutulmuş ve analiz sonuçlarına göre denetim ücretlerinin artmasının işletmelerin finansal performanslarını azalttığı sonucuna varmışlardır.

Sulong, Gardner, Hussin, Sanusi ve McGowan (2013), yapmış oldukları çalışmada Malezya Borsasında işlem gören 82 firmanın 2007-2009 yılları arasındaki üç yıllık verilerini kullanarak kaldıraç, yönetici sahipliği ve denetim kalitesiyle finansal performans arasındaki ilişkiyi saptamaya çalışmışlardır. Çalışmada bağımsız değişken olarak yönetici sahipliği (Yöneticilerin hali hazırda elinde tuttuğu toplam hisse yüzdesi), bağımsız denetim kalitesi (denetçilere ödenen toplam ücretler) ve kaldıraç oranı (toplam borçlar/toplam varlıklar) kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan finansal performans verilerini elde etmek için ise TobinQ değeri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler çoklu doğrusal regresyon modeli kullanılarak analize tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda, bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performanslarına negatif ama istatistiksel olarak anlamlı etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Cheng, Chen ve Chen (2013), Tayvan Menkul Kıymetler Borsasında faaliyet gösteren halka kapalı ve halka açık denetim firmalarının 1989-2006 yılları arasındaki finansal tablolarından elde edilen verileri kullanarak denetçi kalitesi ve denetçi büyüklüğü ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Denetim kalitesinin bağımsız değişken olarak belirlendiği çalışmada denetim kalitesi “denetçilerin eğitim düzeyi, yetenekler, personellerin kişisel kalitesi ve denetim ortakları” olmak üzere dört etkili faktör baz alınarak ölçülürken, bağımlı değişken olarak belirlenen finansal performans ise “her bir denetim firmasının net karının doğal logaritması” alınarak ölçülmüştür. Araştırmada elde edilen verileri yol analizi yöntemiyle analiz etmişler ve

bağımsız denetim kalitesinin denetim firmasının büyüklüğü ve finansal performans ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkilerinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Chen, Hsu, Huang ve Yang (2013), yapmış oldukları araştırmalarında firmaların finansal performansları ile denetim kalitesi ve denetim firmasının büyüklüğü arasındaki ilişkiyi regresyon analizi yardımıyla incelemişlerdir. Araştırmaya konu olan veriler "Tayvan Finansal Denetim Komisyonu" tarafından yayınlanan ve denetim firmalarının 1992-2006 yılları verilerinin yer aldığı "Denetim Şirketleri Araştırma Raporundan" elde edilmiştir. Çalışmada bağımsız değişken olarak "denetçinin mesleki tecrübesi, eğitim düzeyi ve profesyonel eğitim" olmak üzere beşerî sermaye olarak adlandırılan üç önemli faktör dikkate alınırken, bağımlı değişken olarak finansal performans için ise denetim firmalarının net gelirleri dikkate alınarak veriler elde edilmiştir. Çalışma sonucunda, denetim kalitesi ile firmaların finansal performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Hassan ve Farouk (2014), yapmış oldukları çalışmada bağımsız denetim kalitesi iel finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Nijerya çimento sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2007-2011 yılları arasındaki finansal tablolarının incelenmesiyle oluşturulan çalışmada bağımlı değişken olarak finansal performans ölçütü baz alınırken, bağımsız değişken olarak ise bağımsız denetimin büyüklüğü (Big 4 ve diğerleri) dikkate alınmıştır. Hassan ve Farouk çalışmalarında elde etmiş oldukları verileri çoklu doğrusal regresyon analizi ile yorumlayarak, denetçi bağımsızlığının ve özellikle bağımsız denetçi büyüklüğünün firmaların finansal performansı üzerine önemli ölçüde etki ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Jusoh ve Ahmad (2014), bağımsız denetim kalitesi ve sahiplik yapısının firmaların finansal performansları üzerine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, Malezya Borsasına kayıtlı 730 şirketin 2007-2009 yılları arasındaki finansal tablolarını incelemişlerdir. Çalışmalarında bağımlı değişken olan finansal performans için ROA ve TobinQ değerlerini ele alan Jusoh ve Ahmad, bağımsız değişken olarak ise sahiplik yapısını iki aşama olmak üzere kurumsal sahiplik ve yönetsel sahiplik şeklinde ele almışlardır. Yapılan analizler sonucunda bağımsız denetim kalitesinin TobinQ ve ROA olmak üzere iki finansal performans ölçütünü de olumlu ve pozitif düzeyde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Ziaee (2014), İran Tahran Borsasına kayıtlı şirketlerin 2008-2012 yılları arasındaki finansal tablolarından elde ettiği verilerden yararlanarak gerçekleştirdiği çalışmasında, denetim kalitesinin firmaların finansal performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada anket yöntemi kullanılmış olup, bağımsız değişken olarak denetim firmasının tecrübesi, denetim firmasının itibarı ve denetim dönemi dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre denetim kalitesinin finansal performans üzerine etkili olduğunu tespit eden Ziaee, bu tespitin her üç değişken içinde geçerli olduğunu vurgulamıştır.

Al-Ani ve Mohammed (2015), yapmış oldukları çalışmada Umman Maskat Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören 112 şirketin 2009-2013 dönemlerine ait finansal tablolarından elde ettikleri verilerden yararlanarak denetim kalitesinin firmaların finansal performansı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmalarında bağımsız değişken olarak denetim kalitesini, denetim işinin "Big 4" tarafından yapılması ve "Big 4" tarafından yapılmaması şeklinde veriler elde eden yazarlar, bağımlı değişken olarak finansal performans verilerini ise, ROA, ROE, kaldıraç oranı ve hisse senetlerinin piyasa değerleri şeklinde elde etmişlerdir. Yapılan regresyon analizi sonucunda denetim kalitesinin, "Big 4" kapsamına giren ve girmeyen denetim firmalarının ROE ve hisse senetleri piyasa değeri üzerinde etkisinin olduğunu istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bulmuşlardır.

Aledvan, Yaseen ve Alkubisi (2015), Ürdün'de faaliyet gösteren 20 çimento şirketinin 2009-2013 yılları arasındaki verilerini kullanarak yapmış oldukları çalışmada, bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerindeki etkisini ölçmüşlerdir. Çalışmada bağımsız değişken olarak denetim kalitesini ölçmek için denetçi büyüklüğü ve denetçi bağımsızlığını kullanırlarken, bağımlı değişken olarak firmaların finansal performansı için ise Net Kar Marjı değişkenini kullanmışlardır. Çoklu doğrusal regresyon modeli ile verileri analiz eden yazarlar

denetçi bağımsızlığı ve denetçi büyüklüğünün finansal performans üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sayyar, Basiruddin, Rasid ve Elhabib (2015), yapmış oldukları araştırmalarında bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerindeki etkisini araştırmak için Malezya Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı 542 firmanın 2003-2012 yılları arasında kapsayan mali verilerini kullanmışlardır. Araştırmada bağımlı değişken olarak finansal performans değerlerini ROA ve TobinQ değişkenleri ile ölçerken, bağımsız değişken olarak belirlenen denetim kalitesi verilerini ise, denetim şirketinin rotasyonu ve denetim ücreti değişkenleri ile tespit etmişlerdir. Araştırma sonucu elde edilen veriler regresyon analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerine etkisinin olumlu ve pozitif olduğunu ortaya koymuşlardır.

Enekwe, Nwoha ve Udeh (2016), çalışmalarında denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerindeki etkisini Nijerya Borsasında 2006-2016 yılları arasında faaliyet gösteren imalat sanayindeki firmalar üzerinde araştırmışlardır. Denetim kalitesi olarak denetçi bağımsızlığı, denetim komitesi ve denetim ücretinin belirlendiği çalışmada bu ölçütlerin finansal performans üzerindeki etkisi borsada işlem gören 80 firmanın 24'ü üzerinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, özellikle denetçinin bağımsızlığının firmaların finansal performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, denetim kalitesinin Nijerya'daki firmaların finansal performansını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Matoke ve Omwenga (2016), yaptıkları çalışmalarında Nairobi Borsasına kote olan tüm şirketlerin (9 şirket) denetim kalitesi ile finansal performansı arasındaki ilişkiyi ölçmüşlerdir. Çoklu regresyon modelini kullandıkları çalışma sonucunda, denetim kalitesinin finansal performans üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğunu ve denetçilerin bağımsızlık derecesinin ne kadar kuvvetli olursa net kar marjlarında önemli etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmada, denetim firması büyüklüğünü ile finansal performans arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olmasına rağmen denetçi bağımsızlığından daha az etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eshitemi ve Omwenga (2017), çalışmalarında denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini kamu iktisadi kuruluşları üzerinden incelemişlerdir. Çalışmada, bu kuruluşların finansal performansı ile denetim kalitesi arasındaki ilişki, denetim kalitesinin ölçüsü olan denetçinin bağımsızlığı, denetim firmasının büyüklüğü, denetim ekibinin nitelikleri ve denetçini deneyimi üzerinden ölçülmeye çalışılmıştır. Çoklu regresyon analizinin kullanıldığı çalışma sonucunda, denetim kalitesinin finansal performans üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisinin olduğu, denetçinin bağımsızlık derecesi ne kadar artarsa firmaların bu doğrultuda önemli ölçüde karlılıklarını artırma eğilimlerinin o kadar yüksek olacağı tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca, denetim firmasının büyüklüğü ile de finansal performans arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olmasına rağmen denetçi bağımsızlığına göre nispeten daha az etkili olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Cengiz, Dinç ve Güngör (2017), çalışmalarında BİST'te imalat sektöründe faaliyet gösteren 90 şirketin 2010-2014 yılları arasındaki verilerini kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmalarında, denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Denetim firmasının büyüklüğü (Big 4'dan oluşan denetim firmaları) ve denetim görüşü denetim kalitesinin ölçütleri olarak belirlenirken, finansal performans ölçütü olarak ise ROA, ROE ve TobinQ oranları belirlenmiştir. Elde edilen veriler çoklu regresyon analizi ile analiz edilmiş ve çalışma sonucunda denetim kalitesi ile firmaların finansal performansı arasında pozitif ve olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ogbodo (2017), çalışmasında Nijerya bankalarında denetim kalitesinin finansal performansa etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisi ROA, nakit yaratma gücü ve faaliyet karı üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonuçları, denetim kalitesinin ROA ve faaliyet karı üzerinde önemli ve anlamlı bir etkisi olmasına rağmen bankaların nakit yaratma gücü üzerinde bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

Nisansala ve Menike (2018), Sri Lanka Colombo Borsasına 2017 yılı itibariyle kote olan 20 farklı sektördeki toplam 295 firmadan 123 firmanın 2011-2016 dönemi verileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, kazanç yönetimi, denetim kalitesi ve finansal performans arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçlamışlardır. Analiz sonucunda, denetim komitesinin ROA ile önemli ölçüde ve anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koyarken ROE üzerinde ise negatif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu da denetim kalitesinin bir unsuru olarak ifade ettikleri denetim komitesinin finansal performans üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir. Ayrıca denetim kalitesinin diğer unsur olarak ifade edilen denetim ücretinin finansal performans üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Caldeira (2019), çalışmasında Finlandiya, Norveç, Danimarka, İsveç, Fransa, Belçika, İtalya, İspanya ve Portekiz'den oluşan Kuzey ve Güney Avrupa ülkelerindeki 90 firma arasında farklı bir denetim kalitesinin olup olmadığını ve bu denetim kalitesinin firmaların finansal performanslarını nasıl etkilediğini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada denetim firmasının büyüklüğü, denetçi değişimi, denetim ücreti, denetçi görüşü ve denetim komitesinin denetim kalitesinin ölçüsü olarak iki farklı bölgedeki firmalar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sonuçlar, denetim komitesinin denetim kalitesi açısından açıklayıcı bir etkisinin olmadığını, ancak diğer denetim kalitesi ölçütlerinin finansal performans ve karlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu sonucu ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda denetim kalitesi için en önemli ölçütün denetim ücreti olduğunu da ayrıca ifade edilmiştir.

Rahman, Meah ve Chaudhory (2019), yaptıkları çalışmalarında denetim kalitesini de içine alan denetim özelliklerinin finansal performans üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Denetim özelliği olarak Big 4 tarafından gerçekleştirilen denetim kalitesi, denetim komitesinin toplanma sıklığı ve denetim komitesinin büyüklüğü kullanılarak firma performansı ROA, kâr marjı ve hisse başına kazanç üzerinden ölçülmüştür. Denetim kalitesi olarak doğrudan Big 4 denetim firmalarının denetim yapmasını almış oldukları çalışmalarında, Dakka Borsasında 2013-2017 yılları arasında faaliyet gösteren toplam 503 firma verisi kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizinin kullanıldığı çalışma sonucunda, denetim kalitesinin (Big 4 tarafından gerçekleştirilen denetim) denetim komitesinin büyüklüğünün finansal performans ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Tarmidi, Fitria ve Ahmad (2019), çalışmalarında yatırımcıların işletmelerin finansal performansları ve denetim kalitesi bilgilerine tepkilerine ölçmeyi amaçlamışlardır. Çalışmayla yatırımcının yüksek denetim kalitesi ile yüksek finansal performansa, düşük denetim kalitesi ile yüksek finansal performansa, yüksek denetim kalitesiyle düşük finansal performansa, düşük denetim kalitesiyle düşük finansal performansa nasıl tepki verdiği ölçülmüştür. Sonuçlar yatırımcının yalnızca yüksek finansal performansa tepki verdiği, düşük denetim kalitesine ise olumsuz tepki verdiği göstermektedir. Bu da yatırımcının şirketin finansal performansını değerlendirirken denetim prosedürlerine ilişkin endişelendiğini ortaya koymaktadır.

II.METODOLOJİ

Çalışmamızda, değinmiş olduğumuz literatür çalışmalarından yola çıkarak bir uygulama modeli oluşturulmuş, denetim kalitesinin belirlenmesi amacıyla denetim firması büyüklüğü ve denetim görüşü göstergeleri kullanılmıştır.

Yukarıda değinilen literatür kapsamında, çalışmamızda bağımsız denetim kalitesi ve firmaların finansal performansları arasındaki ilişkiyi ölçmek için aşağıda belirtilen hipotezler geliştirilmiştir. Yapılan literatür çalışması ile orantılı bir şekilde geliştirilen üç farklı hipotez şunlardır:

H1: Bağımsız denetim kalitesi ile firmaların aktif karlılığı (ROA) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H2: Bağımsız denetim kalitesi ile firmaların özsermaye karlılığı (ROE) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H3: Bağımsız denetim kalitesi ile firmaların TobinQ oranı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

II.I. Araştırmanın Veri Seti ve Örneklemi

Bağımsız denetim kalitesinin işletmelerin finansal performansları üzerine etkisini inceleyebilmek için Borsa İstanbul (BİST) imalat sektöründe sürekli olarak işlem gören firmalar baz alınmıştır. BİST imalat sektöründe hali hazırda işlem gören 183 firma bulunmakta olup analiz sonuçlarına olumsuz etki edeceğini varsaydığımız ve baz aldığımız yıllar içerisinde sürekli işlem görmeyen firmalar analiz kapsamı dışında bırakılmış olup veriler 148 firmanın 2013-2018 yılları arasında ki beş yıllık finansal tablolarından elde edilmiştir. Analiz kapsamına alınan şirketlerin alt sektörleri ise, Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: Analiz Kapsamına Alınan Şirketlerin Alt Sektörlere Dağılımı

Sıra	Sektörler	Firma Sayısı
1	Gıda, İçki ve Tütün	24
2	Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri	19
3	Kâğıt Ürünleri, Basım ve Yayın	12
4	Kimya, Petrol, Kauçuk ve Plastik Ürünler	24
5	Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	24
6	Metal Ana Sanayi	13
7	Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım	26
8	Orman Ürünleri ve Mobilya	3
9	Diğer İmalat Sanayi	3
TOPLAM		148

II.II. Araştırmanın Değişkenleri

Yapmış olduğumuz çalışmada bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansı üzerine etkisi inceleneceği için burada firmaların finansal performansı bağımlı değişkenimizi oluştururken denetim kalitesi ise bağımsız değişkenimizi oluşturmaktadır. Bağımsız denetim kalitesini ölçmek için "Big 4" olarak adlandırılan dört büyük denetim firmasından yararlanılmıştır. Bu denetim firmaları Ernst&Young, KPMG, Price Waterhouse Coopers ve Deloitte Touche Tohmatsu'dur. Ayrıca denetim raporu sonucu da bağımsız denetim kalitesinin bir diğer göstergesi olarak kullanılmıştır. Çalışmamızda firmaların denetim işlemleri Big 4 tarafından yapılmış ise 1, Big 4 haricinde bir denetim firması tarafından yapılmış ise 0 değeri verilmiştir. Denetim raporuna yansıyan denetçi görüşünün olumlu olması durumunda yine 1, aksi durumlarda ise 0 değeri verilmiştir. Çalışmamızda finansal performans ölçütleri olarak ise literatürde sıkça karşılaştığımız ve firmaların finansal tabloları üzerinden belli başlı kalemler arasında yapılan oranlamalar ile finansal performans ölçmede etkili olarak kullanılan ROA, ROE ve TobinQ oranları kullanılmıştır.

Çalışmada kullanmış olduğumuz bağımsız ve bağımlı değişkenler literatür incelemeleri sonucu oluşturulmuştur (Cengiz ve ark., 2017; Afza & Nazir, 2014; Farouk & Hassan 2014;

Ibrahim & Samad, 2014; Chen ve ark., 2013; Brooks, Cheng, & Reichelt, 2013; Fooladi & Shukor, 2012; Kyereboah, 2008; Fuerman, 2006; Woodland & Reynolds, 2003).

Analizimizde kullanmış olduğumuz değişkenler ve bu değişkenlerin hesaplanma yöntemleri Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Kod	Değişkenler	Değişkenlerin Hesaplanma Yöntemleri
Bağımlı Değişkenler = Finansal Performans		
ROA	Aktif Karlılık Oranı	Net Kar / Toplam Varlıklar
ROA: Firmaların varlıkları ile kar sağlama yeteneğini ortaya koyan bu oran, bir birim varlık ile ne kadar kar elde edildiğini göstermektedir. Bu oranın yüksek olması firmaların varlıklarını etkili bir şekilde kullandığını ortaya koymaktadır		
ROE	Özsermaye Karlılık Oranı	Net Kar / Toplam Özsermaye
ROE: Firmaların kaynakları ile kar sağlama yeteneğini ortaya koyan bu oran, bir birim sermayenin sağlamış olduğu karlılığı yüzdesel olarak ifade etmektedir. Bu oranın yüksek olması kaynakların etkin kullanıldığını gösterirken banka ve yatırımcılar gibi firma dışı kullanıcılara güven sağlar.		
TQ	TobinQ	(Özsermayenin Piyasa Değeri + Toplam Borçlar)/Toplam Varlıklar
TobinQ: Firmaların piyasada sahip olduğu değeri gösteren bu oran hem piyasa verilerini hem de mali verileri kullanarak firmalara geçmiş ve gelecek hakkında bilgiler vermektedir. TobinQ oranının 1'den büyük olması firmanın elinde bulundurduğu kaynakları etkili bir şekilde kullandığını gösterirken, 1'in altında olması ise bu kaynakların etkili bir şekilde kullanılmadığını göstermektedir.		
Bağımsız Değişkenler		
DNTK	Denetim Firmasının Büyüklüğü	Denetim firması "Big 4" denetim firmalarından biri ise 1, aksi durumda 0 değerini alan bir kukla değişkendir
DNTR	Denetim Raporu sonucu	Olumlu görüş durumunda 1, aksi durumda 0 değerini alan bir kukla değişkendir
Kontrol Değişkenler		
LEV	Kaldıraç Oranı	Toplam Borçlar / Toplam Varlıklar
LEV: Firmaların varlıklarının ne kadarını borçlar ile karşıladığını yüzdesel olarak gösteren orandır.		
SIZE	Şirket Büyüklüğü	Toplam Varlıkların Doğal logaritması
SIZE: Şirketlerin büyüklüğünü gösteren bu oran birçok araştırmada kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır.		

II.III. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli

Yapmış olduğumuz çalışmada bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansına etkisinin ne düzeyde olduğunu ölçebilmek için regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Regresyon analizi basit doğrusal regresyon ve çoklu doğrusal regresyon olmak üzere iki yönteme ayrılmıştır. Basit doğrusal regresyon analizi bağımlı değişken ile tek bir bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanılırken, çoklu doğrusal regresyon yöntemi ise bağımlı değişkeni birden çok bağımsız değişkenin açıkladığı durumlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise bağımlı değişkeni etkileyen birden çok bağımsız değişken söz konusu olduğu için çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır (Okur, 2009).

Yapmış olduğumuz literatür çalışması sonucunda ve çalışmanın amacı ve kapsamı çerçevesinde bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerinde nasıl etkili olduğunu inceleyebilmek için Tablo 4'de gösterilen regresyon modelleri oluşturulmuştur.

Tablo 4: Regresyon Modelleri

MODEL 1	$FP (ROA)_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DNTK_{i,t} + \beta_2 DNTR_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 SİZE_{i,t} + \epsilon_{i,t}$
MODEL 2	$FP (ROE)_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DNTK_{i,t} + \beta_2 DNTR_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 SİZE_{i,t} + \epsilon_{i,t}$
MODEL 3	$FP (TQ)_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DNTK_{i,t} + \beta_2 DNTR_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 SİZE_{i,t} + \epsilon_{i,t}$

II.III. Araştırmanın Analizi

Araştırmamızın bu bölümünde regresyon analizinde hangi yöntemin kullanılacağını tespit edebilmek için veriler arasında yatay kesit bağımlılığı (CSD) olup olmadığı incelenmiştir. CSD, yatay kesit birimlerinin birbirleriyle ilişkili olup olmadıklarını ve seriye gelen tepkilerden birimlerin aynı düzeyde etkilenip etkilenmediklerini ölçmektedir. Yatay kesit bağımlılığının incelenmesi, analizde birim kök testlerin sağlıklı olarak uygulanabilmesi için gereklidir. Bu yüzden analize başlamadan önce yatay kesit bağımlılığının incelenmesi gerekmektedir.

Yatay kesit bağımlılığını ölçmek için uygulanan başlıca testler; Breusch- Pagan (1980) CDLM1 testi ve Pesaran (2004) CDLM2 testidir. Fakat bu testler uygulanırken ortaya çıkan zaman boyutu sorunu ise Pesaran (2008) CDLMBias-adjusted (CDLM-Adj) testiyle giderilmektedir. Bu kapsam neticesinde çalışmamızın analizinde kullanacağımız değişkenler arasında yatay kesit bağımlılığının olup olmadığını ölçmek için EViews programı ile CDLM1, CDLM2 ve CDLM-Adj testleri uygulanmış olup sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

	CDLM1 t-istatistiği (p değeri)	CDLM2 t-istatistiği (p değeri)	CDLM-Adj t-istatistiği (p değeri)
TQ	155.512.71 (0,000)	31.421 (0,000)	12.921 (0,000)
ROA	14.657.33 (0,000)	25.622 (0,000)	7.122 (0,000)
ROE	14.572.09 (0,000)	25.044 (0,000)	6.544 (0,000)
DNTK	12.532.28 (0,000)	30.125 (0,000)	39.186 (0,000)
DNTR	26.902.57 (0,000)	19.169 (0,000)	16.439 (0,000)
LEV	20.460.30 (0,000)	64.965 (0,000)	46.465 (0,000)
SIZE	34.951.15 (0,000)	163.20 (0,000)	144.70 (0,000)

Tablo 5'te verilen değerler yatay kesit bağımlılığı sonuçlarını göstermektedir. Yatay kesit bağımlılığından (CSD) söz edebilmek için p değerlerinin 0,05 değerinin altında olması gerekmektedir. Tablo da gösterilen verilere göre %1 önem seviyesinde analizde kullanacağımız 7 değişken için de yatay kesit bağımlılığının varlığı tespit edilmiştir. Diğer yandan analizde birim kök testlerinin varlığından söz edebilmek için de yatay kesit bağımlılığının (CSD) varlığına bakılması gerekmektedir. Regresyon analizinde CSD olması durumunda 2. nesil birim kök testleri uygulanırken, CSD olmaması durumunda 1. nesil birim kök testleri uygulanmaktadır.

Çalışmada, serilerin durağanlığını tespit edebilmek için öncelikle yatay kesit bağımlılığının varlığı test edilmiş, daha sonrasında ise bağımlı ve bağımsız bütün değişkenler için birim kök testleri yapılmıştır. Değişkenlerin durağan olup olmadıklarının incelenmesi bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılacak yöntemden önce olması gerekir. Değişkenlerin durağan olması regresyon analizinde gerçekçi sonuçlar ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, değişkenlerin durağanlığı için birim kök testleri yapılmış, daha önce CDLM testleri ile tespit edilen yatay kesit bağımlılığının varlığından dolayı ikinci nesil birim kök testleri uygulanmıştır. İkinci nesil birim kök testlerinden Pesaran (CDLM), CADF-CIPS ve PANIC (BOING) birim kök testlerinin kullanılmasıyla ortaya çıkan sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir:

Tablo 6: Birim Kök Test Sonuçları

	CDLM t-istatistiği (p değeri)	CADF-CIPS t-istatistiği (p değeri)	PANIC (BOING) t-istatistiği (p değeri)
TQ	-20.107 (0.000)	366.360 (0.033)	-4.413 (0.000)
ROA	-16.852 (0.000)	450.599 (0.000)	-9.914 (0.000)
ROE	-43.196 (0.000)	474.207 (0.000)	-10.753 (0.000)
DNTK	-2.430 (0.007)	9.398 (0.008)	-1.182 (0.009)
DNTR	-3.130 (0.009)	17.401 (0.000)	-0.059 (0.000)
LEV	-4.286 (0.000)	276.510 (0.006)	-0.377 (0.007)
SIZE	-14.028 (0.001)	194.926 (0.001)	-5.611 (0.001)

Tablo 6'da uygulamada kullanılan değişkenlerin birim kök test sonuçları verilmiştir. Test sonuçları neticesinde bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin tümünün durağan olduğu ve analizde kullanımlarında bir problem olmadığı tespit edilmiştir.

Analize dahil edilen serilerin durağan oldukları görüldükten sonra, çalışmada yöntem olarak belirlenen regresyon analizinin yapılabilmesi için kullanılacak yöntem seçimine geçilmiştir. Regresyon analizini yapabilmek için sabit, havuzlanmış ve rassal etkiler yöntemlerinden hangisinin kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağına karar vermek için bazı testler yapılması gerekmektedir. Bu testler; birim ve zaman etkilerini gösteren F ve Hausman testleridir. Sabit etkiler F testi ile analiz edilmiş olup Hausman testi ile de anlamlılık düzeyleri test edilmiştir. F ve Hausman test sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: F ve Hausman Testi

	MODEL 1 t-istatistiği (p değeri)	MODEL 2 t-istatistiği (p değeri)	MODEL 3 t-istatistiği (p değeri)
F-(BİRİM-SÜRE)	14.534 (0,00)	9.798 (0,000)	5.807 (0,000)
Hausman (sabit etkiler- havuzlanmış etkiler modeli)	45.094 (0,005)	6.137 (0,003)	8.201 (0,000)

Tablo 7'de gösterilen sonuçlara göre, analize dahil edilen tüm modeller için sabit etkiler modelinin kullanılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar çalışmada kullanılacak olan 3 model için de sabit birim ve zaman etkileri olduğunu ortaya koymuştur. (F testinin hipotezi H_0 : Birim ve zaman etkileri yoktur. H_0 hipotezinin reddedilmemesi durumunda havuzlanmış verilerin varlığından bahsedilecekti fakat yapılan test sonuçları neticesinde her 3 model içinde ortaya çıkan P değerlerinin 0,01 hata düzeyinin altında olduğu için H_0 reddedilerek H_1 (birim ve zaman etkileri vardır) kabul edilmiştir.

Hausman testi sonuçları değerlendirildiğinde ise Model1, Model2 ve Model3 için %1 önem seviyesinde sabit etkiler modelinin kullanılmasının doğru olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

III.BULGULAR

III.I. Tanımlayıcı İstatistikler

Bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerine etkisinin araştırılması amacıyla analizde kullanılan 148 firmanın 2013-2018 yılları arasına ait 5 yıllık verilerin istatistiki bilgileri Tablo 8'de gösterilmiştir:

Tablo 8: Tanımlayıcı İstatistikler

	GÖZLEM	MİNİMUM	MAKSİMUM	ORTALAMA	STD. SAPMA
ROA	740	-0,540	0,400	0,03335	0,093290
ROE	740	-3,930	4,040	0,02900	0,388804
TQ	740	0,340	11,300	1,43827	1,004426
LEV	740	0,020	3,890	0,50481	0,255745
SIZE	740	15,080	24,110	19,46809	1,660034
DNTK	740	0,00	1,00	0,5351	0,49910
DNTR	740	0,00	1,00	0,8784	0,32707

Tablo 8'de kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tanımlayıcı istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere Borsa İstanbul imalat sektöründe faaliyet gösteren ve analize dahil edilen firmalarda ortalama ROA %3,3 olarak tespit edilirken diğer bir bağımlı değişken ROE'nin %2,9 olduğu belirlenmiştir. Bağımlı değişkenlerimizden üçüncüsü olan TobinQ oranı ortalaması ise 1,43 olarak dikkat çekmektedir.

Tanımlayıcı istatistikler içerisinde DNTK yani denetim kalitesinin ortalamasının %53 olduğu görülmektedir. Bu durum bize BIST imalat sektöründe işlem gören ve analize dahil edilen firmaların arasından %53'lük kısmının "Big 4" tarafından denetlendiğini göstermektedir. Bunun yanında denetim süreci sonunda verilen denetim görüşlerinin (DNTR) %87 oranında olumlu görüş içermektedir.

III.II. Korelasyon Analizi

Bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performanslarını nasıl etkilediğini ölçmek için yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir:

Tablo 9: Korelasyon Analizi

	ROA	ROE	TQ	LEV	SIZE	DNTK	DNTR
ROA	1						
ROE	,458**	1					
TQ	,269**	,124**	1				
LEV	-,465**	-,206**	-,021	1			
SIZE	,288**	,203**	-,029	,029	1		
DNTK	,200**	,068	,212**	,030	,491**	1	
DNTR	,190**	,117**	,071	-,115**	,287**	,142**	1

Tablo 9'da verilen değerler analiz kapsamında kullanılan bağımsız, bağımlı ve kontrol değişkenleri arasındaki korelasyon ilişkisini ve anlamlılık düzeylerini göstermektedir. Tabloda görüldüğü üzere regresyon modelinde yer alan bağımsız değişkenlerin korelasyon katsayı değerlerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Korelasyon katsayı değerlerinin 0,50'nin altında olması çoklu korelasyon sorununun olmadığını söylemekte yeterli bir kuramdır.

Korelasyon testi sonuçları incelendiğinde DNTK değişkeni ile ROA, ROE, TOBİNQ, LEV, SIZE ve DNTR değişkenleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmekte iken DNTR değişkeni ise ROA, ROE, TOBİNQ, SIZE ve DNTK değişkenleri ile pozitif bir ilişki kurarken LEV değişkeni ile negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

III.III. Çoklu Regresyon Analizi

Çalışmamızda oluşturulan bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi için çoklu doğrusal regresyon modeli analizi kullanılmıştır. Bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerine etkisini ölçebilmek için oluşturulan "Denetim Kalitesi (DNTK)" ve "Denetim Raporu Sonucu (DNTR)" bağımsız değişkenleri ile "Aktif Karlılık Oranı (ROA), Özsermaye Karlılık Oranı (ROE), TobinQ" bağımlı değişkenleri arasındaki ilişki tek tablo halinde Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Çoklu Regresyon Analizi

Bağımsız ve Kontrol Değişkenler	Bağımlı Değişkenler: ROA, ROE ve TOBİNQ				
	MODEL1	MODEL2	MODEL3	VIF TESTİ	TOLERANS DEĞERİ
SABİT (C)	-6,777	-24,798	-63,329	-	-
DNTK	12,580 (2,478)	19,240 (0,928)	44,180 (6,712)	1,321	0,754
DNTR	11,100 (1,675)	31,080 (2,345)	48,110 (2,724)	1,109	0,902
LEV	-128,020 (-15,210)	-239,020 (-5,781)	14,800 (0,171)	1,034	0,967
SIZE	9,620 (6,725)	36,260 (4,651)	91,760 (4,904)	1,431	0,699
F İSTATİSTİK	68,449	21,639	12,255	-	-
F İSTATİSTİK OLASILIĞI	0,000	0,000	0,000	
R ²	0,318	0,111	0,072		
DÜZELTİLMİŞ R ²	0,313	0,106	0,067		
DURBIN-WATSON	1,137	1,597	1,710		

Tablo 10'da analiz kapsamında oluşturulan MODEL1, MODEL2 ve MODEL3'ün çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Söz konusu tabloyu incelediğimizde R^2 değerlerinin MODEL 1, 2 ve 3 için sırasıyla 0,313, 0,111 ve 0,072 olduğu görülmektedir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri ne ölçüde açıkladığını gösteren R^2 değeri 0-1 arasında değerler alabilir. R^2 değeri ne kadar 1'e yakınsa bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıklama gücü o kadar iyidir. Aksi durumda yani, R^2 değerinin 0'a yakın olduğu durumlarda ise bağımlı değişkenler bağımsız değişkenler tarafından yeterince açıklanmadığı sonucunu verir. Bu bilgiler ışığında analizimizde ortaya çıkan R^2 sonuçları MODEL1 için 0,318 olduğu görülmektedir ve istatistiksel olarak bağımsız değişkenler bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde etkilemiştir. Bu değer bize bağımsız değişken olarak kullandığımız denetimin kalitesi ve denetim görüşü ile kontrol değişkenler olarak kullandığımız kaldıraç oranı ve aktif büyüklük değerlerinin firmaların ROA'larını önemli düzeyde etkilediğini söyleyebiliriz. Diğer yandan MODEL2'de ortaya çıkan 0,111 değeri ile R^2 bağımsız değişkenlerimizin firmaların ROE değerleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fakat düşük düzeyde etkilediği görülmektedir. Ancak MODEL3 için R^2 değerinin 0,072'lik düşük bir oran oluşturması bağımsız değişkenlerimizin TobinQ oranını anlamlı düzeyde açıkladığını fakat bu oranının istatistiksel olarak sağlıklı bir sonuç ortaya koymadığını söyleyebiliriz.

Durbin-Watson değeri, analize konu olan değişkenler arasında otokorelasyon probleminin olup olmadığını açıklayan verilerdir. Çalışmada yapılan analizde, Durbin-Watson değerinin her bir model için sırasıyla 1,137, 1,597 ve 1,710 olduğu tespit edilmiştir. Bu değer 0-4 arasında olması beklenir. Ancak genellikle 2 değerini vermesi otokorelasyon sıkıntısının olmadığını kanıtlar niteliktedir. Dolayısıyla analiz sonuçlarımızda ki değerlerimiz bize değişkenler arasında otokorelasyon sıkıntısının olmadığını söyleyebiliriz.

Analizimizde oluşturulan modellerin anlamlılık derecesi hakkında bilgi veren F istatistiği değeri ise tüm modeller için sırasıyla 68,449, 21,639 ve 12,255 değerleri ile F istatistiği olasılık değerlerinin 0,000 olması tüm modellerin olumlu ve anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 10'da yer alan varyans faktörü (VIF) değerinin 10'un altında olmasına tolerans değerinin ise 0,2'nin üzerinde olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Tolerans değerinin 0,2'nin altında olması değişkenler arasında mükemmel doğrusal ilişkinin varlığını gösterir ve bu durum analizin sağlıklı sonuçlar vermesini engellemektedir. Elde etmiş olduğumuz veriler Varyans faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerinin istenilen düzeylerde olduğunu göstermektedir.

Oluşturmuş olduğumuz modeller üzerinden kontrol değişkenlerimiz incelendiğinde LEV değişkeninin yani kaldıraç oranının ROA ve ROE üzerinde negatif ve yönlü, TobinQ üzerinde ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. SİZE değişkeninin ise tüm bağımlı değişkenler (finansal performans) ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu durum şirket büyüklüğü arttıkça şirketlerin finansal performans değerlerinin de arttığını göstermektedir.

Genel olarak regresyon analizi sonuçları incelendiğinde bağımsız denetim kalitesini ölçmek için kullanılan değişkenler (DNTR ve DNTR) ile finansal performans (ROA, ROE ve TobinQ) ölçütleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bağımsız denetim kalitesi TobinQ değerini düşük düzeyde etkilemiş olsa da bu etkileşim anlamlı ve olumlu derecededir. Dolayısıyla çalışmada yapılan analizler ve elde edilen bulgular neticesinde "Big 4" tarafından denetlenen şirketlerin finansal performansın göstergeleri arasından ROA'yı önemli düzeyde etkilediğini, ROE ile TobinQ oranını ise anlamlı fakat çok düşük düzeylerde etkilediğini söylemek doğru olacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde finansal tablolara duyulan güvenin artmasını isteyen düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar, bu güveni sağlayıp koruyabilmek için bağımsız denetim kalitesini arttıracak çalışmalar, yasalar, yönerge ve standartlar geliştirmiş ve küresel ekonomi süresince de geliştirmeye devam edeceklerdir. Bağımsız denetim, finansal tabloların güvenilirliğini arttırarak işletme içi ve dışı kullanıcıların ilgisini çekmektedir. Dolayısıyla bağımsız denetim faaliyeti ne kadar kaliteli ve etkin olursa finansal tablo kullanıcılarının da işletmeye güveni o kadar etkin olacaktır.

Şimdiye kadar bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerine etkisi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde daha kaliteli denetimler yapmak açısından büyük denetim firmalarının piyasada daha çok itibar gördüğünü ve bu itibar sayesinde oluşan marka değeri ile de küçük denetim firmalarına göre daha yüksek ücretler kazandığı belirtilmiştir. Bunun sebebi olarak ise, büyük denetim firmalarının yüksek deneyim ve eğitime sahip çalışanları istihdam etmesi, insan sermayesi ve denetim kalitesini arttıracak bilgi ve teknoloji kaynaklarını elinde bulundurması gösterilmektedir (Cengiz ve ark., 2017).

Çalışmamızda; öncelikle bağımsız denetim kavramı her açıdan ele alınmış, bağımsız denetimin türleri incelenmiş, faydaları ve önemi vurgulanarak dünyadaki ve ülkemizdeki örnekleri detaylıca incelenmiştir. Ardından bağımsız denetim kalitesine etki eden faktörler ortaya koyulmuş ve bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerine etkisi teorik olarak ortaya koyulmuştur.

Çalışmamızın uygulama bölümünde ise bağımsız denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerine etkisini ölçmek için BİST imalat sektöründe işlem gören 148 firmanın 2013-2018 yılları arasındaki finansal tablolarından elde edilen verilerinden yararlanılmıştır. Bağımsız değişken olarak denetim kalitesini ölçmek için denetim firmasının “dört büyük (Big 4)” olarak adlandırılan denetim firmalarından biri olup olmadığı ve denetim görüşleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkenimiz finansal performans ölçütleri için ise, ROA, ROE ve TobinQ oranları kullanılmıştır. Veriler, çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi ile EViews ve SPSS programları yardımıyla incelenmiş olup denetim kalitesinin ROA, ROE ve TobinQ değişkenlerini farklı oranlarda etkilediği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak denetim kalitesinin finansal performans ölçütleri arasından aktif karlılık oranı üzerinde olumlu ve pozitif etkiler bırakarak denetim kalitesinin finansal performansı üzerine etkili olduğunu ortaya koyarken, denetim kalitesinin Özsermaye karlılığını, Aktif karlılık oranı kadar etkilemediğini, TobinQ oranını ise anlamlı düzeyde açıkladığını fakat bu oranının istatistiksel olarak sağlıklı bir sonuç ortaya koymadığı tespit edilmiştir.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederiz. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarları olarak bize aittir.

Yazar Katkıları : Bilal KESEN, çalışmada literatür, veri toplama aşamalarında katkı sağlamıştır. Mehmet Nuri SALUR, çalışmada literatür ve analiz aşamalarında katkı sağlamıştır. 1. yazarın katkı oranı: %50, 2. yazarın katkı oranı: %50

Çıkar Beyanı : Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür (Varsa) : Yayın sürecinde değerlendirmeleriyle çalışmamıza katkı veren hakemlere ve derginin editör kuruluna teşekkür ederiz.

Ethics Statement : We declare that we act in accordance with ethical principles in all processes of this study. If an otherwise situation is detected, Journal of ÖHÜİBF has no responsibility and all responsibility belongs to us as the authors of this study.

Author Contributions : Bilal KESEN has contributed to the literature review and data collection of study. Mehmet Nuri SALUR has contributed to the literature review and analysis of study. Contribution rate of both authors is 50%.

Conflict of Interest : We have no conflict of interest to declare.

Acknowledgement : We would like to thank the reviewers of our study and editorial board of *Journal of ÖHÜİBF*.

KAYNAKÇA

- Afza, T., & Nazir, M. S. (2014). Audit quality and firm value: A case of Pakistan. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 7(9), 1803—1810. <http://dx.doi.org/10.19026/rjaset.7.465>
- Al Ani, M. K., & Dhofar, Z. M. (2015). Audit quality firm performance quality: Omani experience. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 74, 13—23. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Zaroug_Mohamed/publication/307902350_Auditor_Quality_and_Firm_Performance_Omani_Experience/links/57d4111108ae5f03b4915b66/Auditor-Quality-and-Firm-Performance-Omani-Experience.pdf
- Aledvan, B. A., Yaseen, A. A. B., & Alkubisi, A. (2015). The role of audit quality on the relationship between auditor's and financial performance quality of selected cement firm in Jordan. *International Journal of Business and Social Science*, 6(12), 138—146. Retrieved from https://ijbssnet.com/journals/Vol_6_No_12_December_2015/13.pdf
- Altıntaş, T. (2007). *Halka açık şirketlerin bağımsız denetiminin kalitesinin algılanmasına ilişkin bir araştırma*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bouaziz, Z. (2012). The impact of the presence of audit committees on the financial performance of Tunisian companies. *International Journal of Management & Business Studies*, 2(4), 57—64. Retrieved from <http://www.ijmbs.com/24/zied.pdf>
- Brooks, L. Z., Cheng, C. S., & Reichelt, K. J. (2013, January). *Audit firm tenure and audit quality: Evidence from US firms*. In CAAA Annual Conference, Canada. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2201350>
- Caldeira, C. D. C. (2019). *The impact of audit quality in companies performance: a comparison between Northern and Southern Europe*. (Master dissertation, University Institute of Lisbon, Portugal). Retrieved from <http://hdl.handle.net/10071/19084>
- Cengiz, S., Dinç, Y., & Güngör, S. (2017). Bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisinin incelenmesi: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 171—197. <https://doi.org/10.20875/makusobed.323891>
- Chan, K. C., Farrell, B., Healy, P., & Lee, P. (2011). Firm performance following auditor changes for audit fee savings. *Journal of Business & Economics Research*, 7(10), 17—26. <https://doi.org/10.19030/jber.v9i10.5949>
- Chen, Y.S., Hsu, J. C. S., Huang, M. T., & Yang, P. S. (2013). Quality, size, and performance of audit firms. *The International Journal of Business and Finance Research*, 7(5), 89—105. Retrieved from <http://www.theibfr2.com/RePEc/ibf/ijbfr/ijbfr-v7n5-2013/IJBFR-V7N5-2013-8.pdf>
- Cheng, Y. S., Chen, Y. S., & Chen, Y. C. (2013). Direct and mediating effects of auditor quality on auditor size and performance. *International Business Research*, 6(11), 134—148. <https://doi.org/10.5539/ibr.v6n11p134>
- Davidson, R. A., & Neu, D. (1993). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary accounting research*, 9(2), 479—488. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.1993.tb00893.x>
- DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183—199. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90002-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(81)90002-1)
- Enekwe, C., Nwoha, C., & Udeh, S. N. (2020). Effect of audit quality on financial performance of listed manufacturing firms in Nigeria (2006-2016). *Advance Journal of Management, Accounting and Finance*, 5(1), 1—12. Retrieved from <http://eprints.gouni.edu.ng/id/eprint/2548>

- Eshitemi, P. B., & Omwenga, J. (2017). Effect of audit quality on the financial performance of listed parastatals in Nairobi Securities Exchange. *Social Science and Humanities Journal*, 1(2), 144—157. Retrieved from <http://www.sshj.in/index.php/sshj/article/view/24/19>
- Fooladi, M., & Shukor, Z. A. (2012, December). *Board of directors, audit quality and firm performance: evidence from Malaysia*. In National Research & Innovation Conference for Graduate Students in Social Sciences, Malaysia. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=2259523>.
- Fuerman, R. D. (2006). Comparing the auditor quality of Arthur Andersen to that of the Big 4. *Accounting and The Public Interest*, 6(1), 135—161. <https://doi.org/10.2308/api.2006.6.1.135>
- Hassan, S. U., & Farouk, M. A. (2014). Audit quality and financial performance of quoted cement firms in Nigeria. *European Journal of Business and Management*, 6(28), 73—82. Retrieved from <https://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/16006/16201>
- Ibrahim, H., & Samad, F.A. (2011). Agency costs, corporate governance mechanisms and performance of public listed family firms in Malaysia. *South African Journal of Business Management*, 42(3), 17—25. <https://doi.org/10.4102/sajbm.v42i3.496>
- Jusoh, M. A., & Ahmad, A. C. (2014). Equity ownership, audit quality and firm performance in Malaysia using generalized least square estimations technique. *Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (JEIEFB) An Online International Monthly Journal*, 3(1), 976—991. Retrieved from http://globalbizresearch.org/economics/journal_issues.php?journalId=15
- Knechel, R., W. (2007). The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities. *Accounting, Organizations and Society*, 32(4), 383—408. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2006.09.005>
- Kyereboah-Coleman, Antony (2008). Corporate governance and firm performance in Africa: A dynamic panel analysis. *Studies in Economics and Econometrics*, 32(2), 1—24. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/14ae/1ccbaced1dce3c9003b61e3f73b1cee543.pdf>
- Lam, S. S., & Chang, S. L. (1994). Auditor service quality and auditor size: Evidence from initial public offerings in Singapore. *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, 3(1), 103—114. [https://doi.org/10.1016/1061-9518\(94\)90009-4](https://doi.org/10.1016/1061-9518(94)90009-4)
- Matoke, V. N., & Omwenga, J. (2016). Audit quality and financial performance of companies listed in Nairobi Securities Exchange. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 6(11), 372—381. Retrieved from <http://www.ijsrp.org/research-paper-1116.php?rp=P596000>
- Moutinho, V., Cerqueira, A., & Brandao, E. (2012). Audit fees and firm performance. *Social Science Resarch Network*, 1—30. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2180020>
- Nisansala, K. A. N., & Menike, L. M. C. S. (2018, December). Audit quality, earnings management and financial performance: Evidence from Colombo Stock Exchange. *Proceedings of 7th International Conference of Sri Lanka Forum of University Economists*, Sri Lanka. 93—103.
- Ogbodo, O. C. (2017). The effect of audit quality on financial performance of Nigerian Banks. *NG-Journal of Social Development*, 417(5443), 1—15. Retrieved from https://www.arabianjbm.com/pdfs/NGJSD_VOL_6_2/7.pdf
- Okur, S. (2009). *Parametrik ve parametrik olmayan doğrusal regresyon analiz yöntemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Palmrose, V. Z. (1988). An analysis of auditor litigation and audit service quality. *The Accounting Review*, 63(1), 55—73. Retrieved from www.jstor.org/stable/247679
- Rahman, M. M., Meah, M. R., & Chaudhory, N. U. (2019). The impact of audit characteristics on firm performance: An empirical study from an emerging economy. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business (JAFEB)*, 6(1), 59—69. <http://doi.org/10.13106/jafeb.2019.vol6.no1.59>
- Sayyar, H., Basiruddin, R., Rasid, S. Z., & Elhabib, M. A. (2015). The impact of audit quality on firm performance: Evidence from Malaysia. *Journal of Advanced Review on Scientific Research*, 10(1), 1—19. Retrieved from http://www.akademiabaru.com/doc/ARSRV10_N1_P1_19.pdf
- Sulong, Z., Gardner, J. C., Hussin, A. H., Sanusi, Z. M., & McGowan, C. B. (2013). Managerial ownership, leverage and audit quality impact on firm performance: Evidence from the Malaysian ACE Market. *Accounting & Taxation*, 5(1), 59—70. Retrieved from <http://www.theibfr2.com/RePEc/ibf/actax/at-v5n1-2013/AT-V5N1-2013-7.pdf>
- Tarmidi, D., Fitria, G. N., & Ahmad, Z. (2019). Financial performance and audit quality: Comparative study of investor reaction. *Scholars Bulletin*, 5(12), 825—830. <http://dx.doi.org/10.36348/sb.2019.v05i12.019>

Kesen, B., & Salur, M. N. (2020). Bağımsız denetim kalitesinin şirketlerin finansal performansı üzerine etkisi: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 559-576.

- Titman, S., & B. Trueman. (1986). Information quality and the valuation of new shares. *Journal of Accounting and Economics*, 8(2), 159—172. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(86\)90016-9](https://doi.org/10.1016/0165-4101(86)90016-9)
- Woodland, A. M., & Reynolds, J. K. (2003). *Restatements and audit quality*. (Working paper). Retrieved from www.aaahq.com
- Ziaee, M. (2014). The effect of audit quality on the performance of listed companies in Tehran Stock Exchange. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, (10), 36—44. <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ILSHS.21.36>
- Zureigat, M. (2011). The effect of ownership structure on audit quality: Evidence from Jordan. June, *International Journal Of Business And Social Science*, 2(10), 38—46. Retrieved from http://www.ijbssnet.com/journals/Vol.%202_No._10%3B_June_2011/6.pdf